

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการนำเอาแนวคิดประชาชนบริการประชาชนมาปฏิบัติ (กระทรวงสาธารณสุข, 2540) ซึ่งเป็นการร่วมมือกันพัฒนาด้านสุขภาพโดยประชาชนและรัฐ ที่มีการนำกลวิธีการสาธารณสุขมูลฐานมาใช้พัฒนากำลังคนในชุมชน (กระทรวงสาธารณสุข, 2529) จึงเกิด “อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน” หรือ อสม. อันเป็นชื่อเรียกกลุ่มองค์กรภาคประชาชนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นประชาชนในหมู่บ้านหรือในชุมชน ที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในพื้นที่ชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นๆ (10-15 หลังคาเรือน ต่อ 1 คน) เพื่อดำเนินงานด้านสาธารณสุขทั้งการพึ่งตนเองในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน กลายเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของสังคม ที่ประชาชนเลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนที่ได้รับการยอมรับ และไว้วางใจจากประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ พร้อมทั้งได้รับการมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลรักษาประชาชนด้วยกันเองในเบื้องต้น ที่สำคัญอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะได้รับการอบรมหลักสูตรทางด้านสาธารณสุขจากกระทรวงสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง มีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัย (Change agents) การสื่อสารข่าวสารสาธารณสุข การแนะนำเผยแพร่ความรู้ การวางแผน และประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุข ตลอดจนให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันโรค การช่วยเหลือและรักษาพยาบาลขั้นต้น การส่งต่อผู้ป่วยไปรับบริการ การฟื้นฟูสุขภาพ และจัดกิจกรรมพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน และเป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนในหมู่บ้าน เพราะฉะนั้น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจึงเป็นเสมือนตัวแทนของประชาชนและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ ในการทำหน้าที่แก้ข่าวร้าย กระจายข่าวดี ชี้นำบริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชน ดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดี คู่มือสิทธิประโยชน์ด้านสาธารณสุขของประชาชนในหมู่บ้าน โดยเป็นแกนนำในการประสานงานกับกลุ่มผู้นำชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กระตุ้นให้มีการวางแผนและดำเนินงานเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขของหมู่บ้าน ซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้ เป็นบทบาทที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกพื้นที่ยึดถือปฏิบัติมาตลอด อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านนับเป็นกำลังสำคัญในการปกป้องภัยร้ายแรงของโรคระบาดต่าง ๆ ตั้งแต่อดีต อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ หัวใจสำคัญของระบบ

สาธารณสุขมูลฐานของประเทศไทย และยังสามารถสร้างประโยชน์ในการเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยในแทบทุก ๆ ด้าน ยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของชุมชน ช่วยประหยัดงบประมาณแผ่นดินในด้านการรักษาพยาบาลให้ประเทศปีละหลายหมื่นล้านบาท และจากแนวคิดที่ให้ความสำคัญของคนเป็นจุดศูนย์กลางการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมและการเมือง สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพคน (คนเป็นจุดศูนย์กลางการพัฒนา) และกรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ดังนั้นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จึงได้รับการกำหนดบทบาทจากสังคมโดยรวมว่ามีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินงาน คือ บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร บทบาทการให้บริการสาธารณสุขพื้นฐานที่จำเป็น บทบาทในการถ่ายทอดความรู้ตามกิจกรรมการบริการสาธารณสุขและปัญหาชุมชน จะเห็นว่าการเข้ามามีบทบาทของประชาชนภายใต้การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นการได้รับคัดเลือกด้วยความเต็มใจของสมาชิกในชุมชน (กระทรวงสาธารณสุข, 2540)

สำหรับการพัฒนาประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาบริหารงานและดำเนินการปกครองตนเอง ถือเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชน ในด้านการให้บริการของรัฐที่เข้าถึงประชาชน ในลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการ และความจำเป็นของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยสร้างความรู้สึกว่าตนเองได้เข้าร่วมในการมีส่วนร่วมในการปกครองและการบริหารท้องถิ่น ซึ่งหลักการดังกล่าว มีผลต่อการพัฒนาทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมถึงด้านอื่น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ประชาชนมีความปกติสุข ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและประชาชน ในการนี้รัฐบาลต้องมองข้ามความคิดที่ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง แต่ต้องมองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางการเมืองและต้องไม่ใช่การมีส่วนร่วมในลักษณะการชักจูงและปลุกกระดม อาจจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมประท้วง การเรียกร้อง การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือองค์กรทางการเมือง เป็นต้น ในปัจจุบันจึงมีการปรับแนวคิดในการพัฒนา จากการที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเองมาเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนจะเป็นจริง และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบัน กลายเป็นการพัฒนาที่ต้องอาศัยบทบาทของกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ที่มีอิทธิพลกับสภาพสังคมไทยขณะนี้ อันที่จริงแล้วถ้าหากว่าการรวมกลุ่มมีความเข้มแข็งย่อมส่งผลให้เกิดพลังในการต่อรองของสังคมกับทุกภาคส่วนด้วย จะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มเพื่อการดำเนินการ

ตามวัตถุประสงค์ของคนส่วนใหญ่ในสังคมเกิดขึ้นมาก กระจายอยู่ในทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นเสมือนก้าวพื้นฐานในการขยายไปสู่ภาคการเมืองในสังคมตั้งแต่ส่วนย่อยของสังคม

จากความสำเร็จดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งนอกจากมีบทบาทในการดูแลสิทธิประโยชน์ด้านสาธารณสุขของชุมชน ยังเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการประสานงาน และเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณสุข รวมทั้งข่าวสารอื่น ๆ ของรัฐให้แก่ประชาชนในชุมชนหรือหมู่บ้าน แล้วยังมีบทบาทอื่น ๆ อีก รวมทั้งยังมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยเป็นบุคลากรหนึ่งในสังกัดหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นในอำเภอบ้านนาเดิม มีบทบาทในการร่วมจัดทำโครงการที่เป็นโครงการเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รวมถึงการปฏิบัติงานที่ต้องประสานงานกับประชาชน ทั้งในด้านสังคมและการเมืองเป็นเวลากว่า 5 ปี ได้สังเกตเห็นถึงบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างชัดเจน ผ่านโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาท้องถิ่น ที่ทุกโครงการฝ่ายบริหารจะมีความประสงค์ที่จะให้ข้าราชการผู้ปฏิบัติได้ประสานขอความร่วมมือ ไปยังกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ในทุกโครงการ/ กิจกรรม สำหรับในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนของอำเภอบ้านนาเดิม ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าประชาชนทั่วไปยังคงขาดความรู้เกี่ยวกับการเมือง โดยมากมักมองว่าเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เป็นสิ่งที่ไกลตัว มีสาระสำคัญเพียงแค่การเลือกตั้ง และการเสียภาษีประจำปีให้กับหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น นอกจากนั้น ประชาชนบางส่วนก็ไม่ได้มีความพยายามเข้ามารับรู้ หรือค้นหาข่าวสารใด ๆ จากหน่วยงานภาครัฐโดยตรงเพราะมองว่าหากเข้าไปประสานงานด้วยตนเองอาจเกิดความเข้าใจผิด หรือไม่ได้รับการใส่ใจจากพนักงานของรัฐ ซึ่งการกำเนิดขึ้นของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลายเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตยในพื้นที่เพิ่มขึ้น เพราะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ เป็นกลุ่มองค์กรเบื้องต้นในการประสานประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐ อันเป็นการเชื่อมโยงข่าวสารในด้านต่าง ๆ ภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ความสำคัญในส่วนนี้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านส่งผลให้ประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นกว่าที่เป็นมา อีกทั้งยังสามารถรับรู้ความต้องการของแต่ละฝ่ายได้มากขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้แต่ในส่วนของรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์) ได้หันมาให้ความสนใจการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นนิมิตหมายที่ดีในการสนับสนุนการพัฒนาองค์กรภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขมากขึ้น เพราะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นับเป็นตัวแทนที่เป็นตัวแปรสำคัญเกี่ยวกับการสนับสนุนทัศนคติของ

ประชาชนในด้านต่าง ๆ ให้เกิดการพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้น มีความเข้าใจและมองเห็นจุดกำเนิดของปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนได้ใกล้ชิดและค่อนข้างชัดเจนกว่าภาครัฐ เป็นเสมือนกระบอกเสียงที่จะสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนกับการเมืองได้ดีพอสมควร สำหรับประเด็นในเรื่องการมีส่วนร่วมอันเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งหลายฝ่ายอาจมองว่าน่าจะมาจากการบริหารจัดการของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ นั้นแท้จริงแล้วการบริหารจัดการที่เกิดความล้มเหลวหรือดีขึ้นนี้ ปัจจัยที่สำคัญน่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะวันนี้แม้ว่าเราจะกำหนดนโยบายไว้เลศหลอเพียงใดก็ตาม ถ้าหากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว ไม่ว่าการบริหารจัดการในระบบใดก็อาจจะล้มเหลวได้ทั้งหมด (มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, 2550 : 66) ทำนองนี้ผู้วิจัยคิดว่า ในอนาคตอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะเป็นเสมือนเข็มทิศที่ช่วยชี้ทางให้ประชาชนในสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง ทั้งยังเป็นการส่งเสริมแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ให้เป็นจุดศูนย์กลางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมและการเมืองต่อไป

โดยในการศึกษาประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

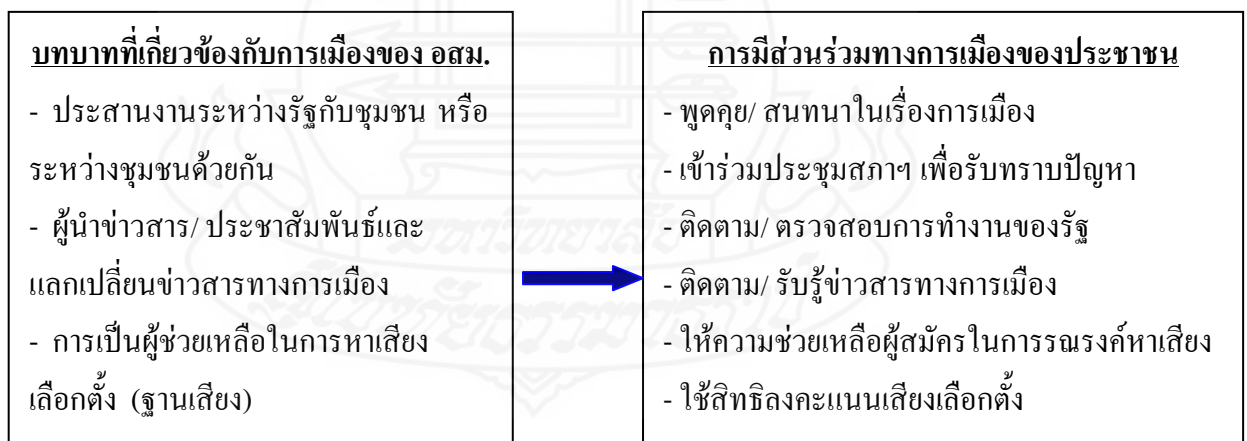
1. เนื่องจากกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอบ้านนาเดิม เป็นกลุ่มองค์กรที่ค่อนข้างเข้มแข็ง และมีความใกล้ชิดกับประชาชนค่อนข้างมาก รวมทั้งเป็นเสมือนกระบอกเสียงในการกระจายข่าวสารสาธารณะต่าง ๆ ในพื้นที่พอสมควร
2. เนื่องจากนักการเมืองในระดับท้องถิ่นในอำเภอบ้านนาเดิมส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์ระหว่างกันค่อนข้างมาก ซึ่งถึงแม้จะมีระบบอุปถัมภ์ปรากฏในพื้นที่ แต่ก็ไม่สามารถจะดึงคะแนนเสียงไปให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งสาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากการมีกลุ่มองค์กรภาคเอกชน อย่างเช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่มีความใกล้ชิดกับครัวเรือนที่รับผิดชอบ ทำให้เกิดแนวทางใหม่ ๆ ในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่
3. เนื่องจากผู้วิจัยรับราชการอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านนาเดิม ระยะเวลาประมาณ 5 ปี ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย จัดทำโครงการด้านสังคมมาพอสมควร ฯลฯ ซึ่งงานเหล่านี้ต้องผ่านการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ ในการกำหนดรายละเอียด อันเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในขั้นพื้นฐาน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ผ่านประสบการณ์ส่วนตัวในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งซึ่งค่อนข้างเกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary) ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น การกระจายอำนาจ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในด้านต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการประสานงานหรือเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านทางองค์กรภาครัฐ และภาคประชาชน จึงทำให้เกิดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำเสนอได้ดังภาพที่ 1.1 ดังนี้

4. โจทย์วิจัย

บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

5. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร และกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ขอบเขตประชากร ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งหมดที่มีอยู่ประมาณ 300 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 32 คน ดังนี้

1. สาธารณสุขอำเภอบ้านนาเดิม จำนวน 1 คน
2. หัวหน้าสถานีอนามัยประจำตำบล ทั้ง 4 ตำบล ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 4 คน
3. ผู้ดำรงตำแหน่งผู้นำทางการเมือง คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 คน จาก 4 ตำบล ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นข้าราชการระดับหัวหน้าส่วนราชการ ในหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน จาก 4 อำเภอ ในบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
5. ประธานประชาคมตำบล ซึ่งเป็นตัวแทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประธานประชาคม ซึ่งมาจากการคัดเลือกของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 4 คน จาก 4 ตำบล ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
6. ประธานกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 15 คน จาก 30 หมู่บ้าน ใน 4 ตำบล โดยเฉลี่ยจำนวนของประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ประธาน อสม.) ในแต่ละตำบล ดังนี้
 - ตำบลบ้านนา มีจำนวน 10 หมู่บ้าน ประธาน อสม. 10 คน สัมภาษณ์ 5 คน
 - ตำบลนาไค้ มีจำนวน 9 หมู่บ้าน ประธาน อสม. 9 คน สัมภาษณ์ 5 คน
 - ตำบลท่าเรือ มีจำนวน 6 หมู่บ้าน ประธาน อสม. 6 คน สัมภาษณ์ 3 คน
 - ตำบลทรัพย์ทวี มีจำนวน 5 หมู่บ้าน ประธาน อสม. 5 คน สัมภาษณ์ 2 คน

ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คือ พื้นที่และที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 4 แห่ง, สถานีอนามัยประจำตำบลทั้ง 4 ตำบล, และที่ทำการสาธารณสุขประจำอำเภอบ้านนาเดิม ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเนื้อหาที่นำเสนอเป็นประเด็นเกี่ยวกับบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งผลลัพธ์ของการมีสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นประชาชนคนหนึ่งที่สามารถรับรู้เผยแพร่ และเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างภาครัฐกับประชาชนทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนแนวโน้มในอนาคตในบทบาททางการเมืองของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่จะมีมากขึ้นหรือน้อยลงจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

6. ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าเมื่ออุปสรรคสำคัญที่การเดินทาง เพราะแม้ทั้ง 4 ตำบลจะอยู่ในเขตอำเภอบ้านนาเดิม แต่ระยะทางค่อนข้างห่างไกลกัน รวมทั้งผู้วิจัยไม่มีความชำนาญเส้นทางในอำเภอบ้านนาเดิมมากนัก ทำให้ต้องใช้เวลาพอสมควรในการเดินทาง และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งมีอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนยางพารา ซึ่งจะทำการตัดยางพาราในช่วงกลางวันและจำเป็นต้องพักผ่อนหลังจากตัดยางเสร็จ จึงอาจจะมีการติดขัดในการนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างอยู่บ้างจึงจะสามารถดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ได้ ตามระยะเวลาที่ผู้วิจัยคาดการณ์ไว้ และเนื่องจากผู้วิจัยเป็นบุคลากรสังกัดหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบ้านนาเดิม ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบพอสมควร จึงเป็นเหตุให้การออกพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้อาจจะขาดความต่อเนื่อง เป็นเหตุให้ขาดข้อมูลสำคัญในบางส่วนไปบ้างและด้วยเหตุที่ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรภาครัฐมากนักจึงอาจให้ข้อมูลได้อย่างค่อนข้างจำกัด อาจเนื่องมาจากไม่มีความไว้วางใจในการให้ข้อมูลในเชิงลึกเท่าที่ควร

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมาย และการแปลความหมายของงานวิจัยตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

7.1 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. (Village Health Volunteer)

หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในการประชุมของแต่ละหมู่บ้าน และได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยมีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agents) ด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัย การสื่อสารสาธารณสุข การแนะนำเผยแพร่ความรู้ การวางแผน และประสานงานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุขด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันโรค การช่วยเหลือและรักษาพยาบาลขั้นต้น โดยใช้ยาและเวชภัณฑ์ตามขอบเขตที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด การส่งต่อผู้ป่วยไปรับบริการการฟื้นฟูสภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ ตลอดจนเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของรัฐ หรือประสานผลประโยชน์ด้านสาธารณสุขกับชุมชนได้อย่างดี รวมทั้งทำหน้าที่ในการประสานงานกิจกรรมการพัฒนาและการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของภาครัฐที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ระหว่างหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของภาครัฐในทุกระดับ กับประชาชนในหมู่บ้าน

7.2 บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่สอดคล้องกับการเมือง การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิทางการเมือง ในการเลือกตั้ง การติดตาม และการตรวจสอบทางการเมือง รวมถึงการประชาสัมพันธ์ ประสานงาน ตลอดจนชี้แนะ และสนองตอบต่อสังคมท้องถิ่น ในด้านการพัฒนา การบริหาร การเชื่อมโยงการดำเนินงานต่าง ๆ ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ และระหว่างประชาชนด้วยกัน ที่เกี่ยวข้อง หรือสัมพันธ์กับการเมืองในพื้นที่

7.3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) หมายถึง การที่ประชาชนมีสิทธิตามระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของตัวประชาชนเอง เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและการเมืองการปกครองระดับชาติ

7.4 ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมายถึง บุคคลที่ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนหรือผู้นำของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน

7.5 หน่วยงานภาครัฐ (ในการวิจัย) หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงานระดับอำเภอและหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอบ้านนาเดิม

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอ
บ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี และแนวโน้มทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในอนาคต

8.2 สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริม และพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของประชาชนในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านบทบาททางการเมืองของอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

